

Ekonominės raidos scenarijus 2022–2025 metams

2022 m. kovas

Ekonominės raidos scenarijus (toliau – scenarijus) atnaujintas įvertinus faktinę Lietuvos ekonomikos raidą 2021 m.¹, ekonominiam aktyvumui įtakos turinčius Vyriausybės sprendimus, numatytus Lietuvos Respublikos 2022 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme, ir epidemiologinės situacijos bei išorės aplinkos pokyčius.

2022 m. vasario mėn. prasidėjusios Rusijos karinės invazijos į Ukrainą sukelta geopolitinė krizė Europoje itin padidino ekonominį neapibrėžtumą ir išorės aplinkos nestabilumą. Scenarijuje daroma prielaida, kad karas Ukrainoje tiesiogiai ir reikšmingai paveiks Lietuvos užsienio prekybos su Ukraina, Baltarusija ir Rusija apimtis. Dėl karo veiksmų išaugusios energijos ir kitų žaliavų kainos slopins pagrindinės Lietuvos prekybos partnerės Europos Sąjungos (toliau – ES) ekonominį aktyvumą², todėl šios rinkos paklausa taip pat bus prastesnė nei numatyta 2021 m. gruodžio mėn. scenarijuje.

Scenarijaus rengimo metu dauguma pasaulio valstybių tebebuvo veikiamos COVID-19 viruso pandemijos, o naujos viruso atmainos padidino infekcijos plitimą. Tačiau vakcinavus didžiąją dalį gyventojų ir išaugus imunitetą įgijusių žmonių skaičiui ES valstybėse (ir Lietuvoje), pandemijos poveikis ekonominei veiklai susilpnėjo. Sudarant scenarijų nebuvo patikimų duomenų, kad COVID-19 liga Europoje virsta endemine, todėl nebuvo pakeistos prielaidos, kad mažiausiai dar vienerius metus viruso plitimo suvaldymui ir kontrolei Lietuvoje bus reikalingos didesnio ar mažesnio masto epidemiologinės kontrolės priemonės.

Nepaisant iššūkių, kuriuos kelia pandemija ir nepalanki geopolitinė aplinka, Lietuvos ekonomikos augimas vidutiniu laikotarpiu turėtų tęstis. Numatoma, kad dėl geopolitinės krizės poveikio 2022 m. Lietuvos BVP augs lėčiau – 1,6 proc. Tikimasi, kad vėlesniais metais pagrindinės eksporto partnerės ES augimo perspektyvos išliks palankios, o verslas, palaikęs prekybinius ryšius su kare dalyvaujančiomis valstybėmis, perorientuos veiklą į patikimesnes ir stabilesnes rinkas, todėl Lietuvos ekonomika augs sparčiau: 2023 m. – 2,5 proc., o 2024–2025 m. – po 3 proc. per metus.

Darbo rinkos būklė 2021 m. pagerėjo. II pusmetį šalyje panaikinus karantiną ir sušvelninus kontaktinės veiklos ribojimus daugiau asmenų įsitraukė į darbo rinką, todėl darbo jėgos aktyvumas ir užimtumas, skatinamas stiprios darbo jėgos paklausos, augo, o darbo rinkos sąstingis ir nedarbas mažėjo. 2021 m. II pusmetį, palyginti su atitinkamu 2020 m. laikotarpiu, užimtų gyventojų skaičius išaugo 2,5 proc. ir nežymiai viršijo skaičių, užfiksuotą prieš pandemiją 2019 m. II pusmetį. IV ketvirtį užimtųjų skaičius nuo pandemijos itin nukentėjusiose apgyvendinimo ir maitinimo, pramogų ir poilsio organizavimo veiklose taip pat buvo pasiekęs priešpandeminį lygį. Apdirbamoji

---

¹ Statistinių duomenų įtraukimo į Ekonominės raidos scenarijų data – kovo 1 d. imtinai, kitos informacijos – kovo 10 d. imtinai.

² Remiantis Europos Komisijos atliktu tyrimu ([European Economic Forecast. Autumn 2021 | European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/economic_forecast_autumn_2021_en)) daroma prielaida, kad 2022 m. dėl energijos kainų šoko ES BVP augs apie 1 procentiniu punktu mažiau, nei numatyta Europos Komisijos 2022 m. vasario 10 d. paskelbtose prognozėse.

gamyba kartu su informacijos ir ryšių veikla buvo labiausiai užimtumo augimą lėmę sektoriai 2021 m.

Išaugus užimtumui nedarbas šalyje priartėjo prie lygio, buvusio prieš pandemiją. Statistikos departamento skelbiamais gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis nedarbo lygis 2021 m. šalyje sudarė 7,1 proc. ir per metus sumažėjo 1,4 procentinio punkto. 2021 m. II pusmetį nedarbas buvo 2,3 procentinio punkto mažesnis nei atitinkamu laikotarpiu prieš metus. Nors šalies mastu nedarbas stipriai sumažėjo, skirtumai tarp regionų išliko dideli, o ilgalaikio nedarbo lygis IV ketvirtį ūgtelėjo iki 3 proc. ir 2021 m. vidutiniškai sudarė 2,7 proc.

Laisvų darbo vietų rodikliai rodo, kad 2021 m. darbo jėgos paklausa šalyje stipriai išaugo ir II pusmetį išliko istorinėje aukštumoje. Statistikos departamento duomenimis laisvų darbo vietų skaičius 2021 m. šalyje vidutiniškai sudarė 24,2 tūkst. ir per metus padidėjo 46 proc., o laisvų darbo vietų lygis, atspindintis santykį tarp laisvų ir visų darbo vietų skaičiaus, vidutiniškai sudarė 1,8 proc. Su darbuotojų trūkumo problema susidūrė ir privatusis, ir viešasis sektorius. III ketvirtį laisvų darbo vietų skaičius ir lygis šalies mastu ir tam tikrose veiklose (didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje, transporto ir saugojimo, informacijos ir ryšių, administracinėje ir aptarnavimo, žmonių sveikatos priežiūros veikloje) buvo aukščiausias nuo 2008 m. I ketvirčio.

Geopolitinė krizė Europoje neigiamai paveiks ekonominį aktyvumą Lietuvoje, todėl numatoma, kad 2022 m. padėtis darbo rinkoje pablogės: užimtų gyventojų skaičius sumažės 0,2 proc., o nedarbo lygis, apskaičiuotas pagal gyventojų užimtumo tyrimo metodiką, padidės iki 7,3 proc. Pablogėjusi geopolitinė situacija trumpuoju laikotarpiu gali neigiamai paveikti darbuotojų paklausą eksportuojančiame ir transporto sektoriuje. Į vidaus rinką orientuotose veiklose darbo jėgos paklausa turėtų išlikti stipri, todėl spartaus nedarbo padidėjimo šiuo metu nesitikima. Projektuojama, kad 2023 m. užimtų gyventojų skaičius paaugs 0,1 proc., nedarbo lygis sumažės iki 6,9 proc. Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais dėl demografinių priežasčių darbingo amžiaus gyventojų skaičius mažės ir neigiamai veiks darbuotojų pasiūlą ir užimtumo plėtrą. Dėl gana didelio bedarbių, neatitinkančių sparčiai besikeičiančių darbo rinkos poreikių, skaičiaus nedarbo lygis mažės lėčiau ir vidutinio laikotarpio pabaigoje sudarys beveik 6 proc. Visą vidutinį laikotarpį teigiamą poveikį užimtumui turės Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės įgyvendinimas.

Palanki ekonominė situacija, stipri darbo jėgos paklausa 2021 m. skatino darbo užmokesčio augimą. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalyje padidėjo 9,8 proc. Atlyginimai beveik tokiu pačiu tempu augo ir privačiajame (9,9 proc.), ir viešajame sektoriuje (9,8 proc.). Realus darbo užmokesčio augimas, kuris II pusmetį dėl padidėjusios infliacijos stipriai sulėtėjo, pernai siekė 4 proc. Metinis atlyginimų augimas užfiksuotas visose ekonomikos veiklose, įskaitant labiausiai per pandemiją nukentėjusias apgyvendinimo ir maitinimo, poilsio organizavimo, mažmeninės prekybos veiklas, kuriose atlyginimai augo dviženkliais tempais. Atlyginimų augimą skatino daug veiksnių: palanki ekonominė raida; verslo gebėjimas per trumpą laiką pritaikyti veiklą prie pandemijos ir karantino sąlygų; stipriai išaugusi laisvų darbo vietų pasiūla ir kvalifikuotų darbuotojų, atitinkančių darbo rinkos poreikius, trūkumas; Vyriausybės pagalbos priemonės, skatinusios vidaus paklausą; žema palyginamoji bazė; 5,8 proc. padidinta minimalioji mėnesinė alga (toliau – MMA); padidintas

valstybės tarnautojų pareiginės algos bazinis dydis; didesni atlyginimai švietimo ir sveikatos apsaugos darbuotojams, įskaitant darbo užmokesčio priedus sveikatos apsaugos darbuotojams dėl pandeminės situacijos ir papildomo darbo krūvio ir kitos priežastys.

Nepaisant vykstančios geopolitinės krizės šiemet daug palankių veiksnių skatins spartų darbo užmokesčio augimą šalyje. Tai stipri kvalifikuotų darbuotojų paklausa ir trūkumas, su kuriuo bent pusėje šalies ekonominių veiklų susiduria tiek privatusis, tiek viešasis sektorius; Vyriausybės priimti sprendimai dėl viešojo sektoriaus darbuotojų apmokėjimo (didinamas darbo užmokestis švietimo, sveikatos priežiūros, statutiniams darbuotojams, didinama pareiginės algos bazinis dydis valstybės tarnautojams ir kitiems biudžetinių įstaigų darbuotojams); reikšmingai padidinta MMA (13,7 proc. iki 730 Eur). Numatoma, kad 2022 m. darbo užmokesčio augimo tempas šalyje sieks 8,8 proc. Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais, nesant priimtų sprendimų dėl MMA pokyčių ir darbo užmokesčio viešajame sektoriuje, darbo užmokesčio augimo tempas sulėtės iki 5,0–5,2 proc.

Vidutinė metinė infliacija (atspindinti vidutinį metinės infliacijos tempą per 12 mėnesių), apskaičiuota pagal suderintą vartotojų kainų indeksą, 2021 m. sudarė 4,6 proc. ir palyginti su 2020 m. padidėjo 3,5 procentinio punkto. Šis infliacijos padidėjimas atspindėjo stiprų žemos bazės poveikį, pasaulinį energijos kainų padidėjimą, kitų žaliavų bei pramoninių prekių tiekimo sutrikimus, globalios prekių paklausos ir pasiūlos disbalansą. Didžiąją dalį – apie du trečdalius – infliacijos lėmė išorės veiksniai: pakilusios importuojamų energijos žaliavų ir kitų pramoninių žaliavų bei prekių kainos, tarptautinėse rinkose pakilusios maisto žaliavų kainos, regione padidėjusios daržovių kainos. Vidaus veiksniai, daugiausia susiję su paslaugų ir apdoroto maisto kainomis, sudarė apie trečdalį infliacijos.

Nuo 2021 m. balandžio mėn. pagrindinis infliacijos veiksnys buvo stipriai pakilusios energijos žaliavų kainos, kurios vartotojų krepšelyje atsispindėjo aukštesnėmis transporto degalų, šilumos energijos, dujų, elektros ir kito kuro kainomis. Nuo spalio mėn. spartesnis kainų augimas buvo pastebimas plačiau ir įvairesnėse prekių ir paslaugų grupėse, kadangi daugiau įmonių padidėjusias gamybos (energijos ir kitų žaliavų, darbo užmokesčio) sąnaudas ėmė perkelti vartotojams, o vartotojų lūkesčiai dėl infliacijos išaugo. 2022 m. vasario mėn. kainų augimas buvo matomas visose pagrindinėse prekių ir paslaugų grupėse, o metinė infliacija pasiekė 14 proc. Pagrindinis infliacijos veiksnys vasarį išliko aukštos energijos prekių kainos, kurios sudarė apie 5,9 procentinio punkto infliacijos tempo. Maisto produktų, paslaugų ir pramoninių ne energijos prekių kainų pokyčiai prie infliacijos pridėjo atitinkamai apie 3,2, 2,4 ir 2,5 procentinio punkto. Vasario mėn. metinę infliaciją taip pat paspartino metų pradžioje įvykę kitų (ne šilumos) administruojamų kainų pokyčiai, kuriuos lėmė didesni akcizų tarifai alkoholio ir tabako gaminiams, padidintos elektros energijos ir dujų buitiniams vartotojams kainos. Paslaugų kainoms, kurios vasario mėnesį, palyginti su atitinkamu laikotarpiu prieš metus, padidėjo 9,7 proc., didinantį poveikį turėjo, tikėtina, metų pradžioje padidėjusi MMA, aukštesnės energijos kainos.

Įvertinus vartotojų kainų raidos tendencijas ir atnaujintas technines prielaidas dėl naftos kainų raidos, scenarijuje numatoma, kad 2022 m. vidutinė metinė infliacija sudarys 9,8 proc. Pagrindinis infliacijos veiksnys šiemet išliks pakilusios importuojamų energijos žaliavų kainos, kurioms reikšmingą didinantį poveikį turės karas Ukrainoje. Kiek mažesnę, bet reikšmingą poveikį

inflacijai turės tebekylančios maisto, paslaugų, pramoninių ne energijos prekių kainos. Maisto kainoms poveikį turės aukštesnės energijos kainos, tikėtinas grūdų pasiūlos trūkumas (Ukraina ir Rusija yra reikšmingos pasaulinės grūdų eksportuotojos, dėl karo veiksmų gali nukentėti importas iš šių valstybių) ir aukštesnės trąšų kainos (Baltarusija yra reikšminga trąšų eksportuotoja, jų importas į ES šiuo metu draudžiamas, be to trąšoms gaminti naudojamos pabrangusios dujos). Spartesni paslaugų kainų augimą skatins aukštesnės energijos kainos, spartus darbo užmokesčio augimas įsk. stiprų MMA padidinimo poveikį, kelionių trukdžiai dėl uždarytos Rusijos oro erdvės ES lėktuvams, žema palyginamoji bazė. Pramoninių ne energijos prekių (buitinės technikos, statybinių prekių, baldų ir pan.), kurių didelę dalį Lietuva importuoja, kainoms didinantį poveikį turės vis dar neišnykę pandemijos metu kilę pasaulinių tiekimo grandinių trikdžiai, kuriuos sustiprins karas Ukrainoje ir dėl to kylantys papildomi prekių transportavimo sunkumai, aukštos energijos kainos, dalies žaliavų importo draudimas iš Baltarusijos ir sudėtingesnis importas iš Rusijos, aukšta metalų ir puslaidininkių paklausa pasaulyje. 2023 m. numatoma, kad energijos kainos mažės (naftos kainos mažės apie 9 proc., dujų – apie 31 proc.), kitų žaliavų ir maisto kainos augs lėčiau ar stabilizuosis, lėčiau augs ir vidutinis darbo užmokestis, todėl infliacinis spaudimas silpnės, o infliacijos tempas šalyje sulėtės iki 3 proc. 2024–2025 m. darant prielaidą, kad energijos žaliavų kainos bus stabilios, infliacijos tempas turėtų priartėti prie 2 proc.

Vienu svarbiausių ūkio atsigavimo veiksnių 2021 m. buvo sparčiai augusios namų ūkių vartojimo išlaidos (augo 7,3 proc. ir lėmė 4,4 procentinio punkto BVP pokyčio). Tokį šių išlaidų augimą lėmė žema palyginamoji bazė, laisvesni ribojimai kontaktinėms veikloms, gera gyventojų finansinė padėtis. Finansinės padėties gerėjimas leido ne tik skirti daugiau lėšų vartojimo reikmėms, bet ir santaupų kaupimui. Namų ūkių indėlių likutis bankuose augo, nors tempas nuo 2021 m. liepos mėn. buvo lėtėjantis, tačiau vis dar viršijantis buvusį prieš pandemiją (apie 11 proc.). Bent dalis sukaupto lėšų rezervo galėtų būti panaudota artimiausiais metais, tai padėtų palaikyti vartojimą šalyje ženkliai išaugusių kainų aplinkoje, kai kylančios būsto išlaikymo, maisto prekių, paslaugų kainos slopina galimybes vartoti daugiau.

Nepaisant išaugusių kainų, mažmeninės prekybos apyvarta 2022 m. sausio mėn. sparčiai augo. Mažmeninės prekybos apyvarta 2022 m. sausį augo 18,1 proc., augimą lėmė geri ne maisto prekių apyvartos rezultatai (augo 43,8 proc.). Aktyviai buvo įsigyjama ne pirmo būtinumo prekių: tekstilės, drabužių ir avalynės apyvarta buvo tris kartus didesnė (augo 209,4 proc.), 77,7 proc. išaugo garso ir vaizdo įrangos, baldų, apšvietimo įrangos apyvarta. Maitinimo ir gėrimo teikimo įstaigų apyvarta buvo daugiau nei 2,5 karto didesnė (augo 163 proc.). Nepaisant mažmeninės prekybos apyvartų spartaus augimo, gyventojų nuotaikos šalyje prastėjo. Vartotojų pasitikėjimo rodiklis 2022 m. sausį–vasarį per metus nukrito atitinkamai 4 ir 2 procentiniais punktais (iki –5 ir –4 proc.). Vasario pabaigoje prasidėję Rusijos kariniai veiksmai Ukrainoje, tikėtina, neigiamai veiks vartotojų lūkesčius. Padidėjęs neuztikrintumas dėl ateities ir geopolitinės krizės sukeltas žaliavų brangimas bei išaugusios išlaidos būsto išlaikymui ir maistui neigiamai veikia gyventojų nuotaikas ir, numatoma, lems atsargesnį išlaidavimą ne pirmo būtinumo prekėms ir paslaugoms. Tačiau numatomas darbo užmokesčio augimas, didesnės socialinės išmokos ir pensijos palaikys namų ūkių pajamas, o šildymo išlaidų kompensavimo mechanizmas bent dalinai amortizuos išaugusių būsto išlaikymo kaštų našta.

Įvertinus išaugusį neapibrėžtumą dėl geopolitinių įtampų, padidėjusių kainų prislopintą gyventojų perkamąją galią ir prastėjančias gyventojų nuotaikas numatome, kad namų ūkių vartojimo išlaidos 2022 m. augs lėčiau, nei pernai – 2,1 proc.

Kiek laiko truks geopolitinės krizės keliamas neapibrėžtumas ir jo nulemtas nerimas visuomenėje nėra aišku, tačiau nuslopus kainų poveikiui, namų ūkių vartojimo išlaidų pokytis vidutiniu laikotarpiu galėtų stabilizuotis ties 3,4 proc.

Investicinis procesas pernai atsigavo – išlaidos bendrojo pagrindinio kapitalo formavimui (toliau – BPKF) Lietuvoje augo 7 proc. 2021 m. buvo aktyviai plėtojamos produktyviosios investicijos. Pramonėje išnaudojus istoriškai aukštą turimų gamybinių pajėgumų dalį, siekiant patenkinti išaugusią paklausą ir padidinti darbo našumą 2021 m. buvo aktyviai investuojama į kitas mašinas, įrenginius. Investicijos į kitas mašinas, įrenginius ir ginklų sistemas 2021 m. buvo vienu sparčiausiai augusių BPKF komponentų (augo 20,2 proc.) ir svarbiausiu BPKF augimo veiksniumi (lėmė 3,6 procentinio punkto BPKF augimo). Sparčiausiai augo atsigavusios paklausos paskatintos investicijos į transporto įrangą (29,3 proc.). Išaugęs laisvų darbo vietų skaičius transporto ir saugojimo ekonominėje veikloje rodo, jog situacijai nepasikeitus investicijas į transporto įrangą gali riboti darbuotojų trūkumas.

2021 m. aktyviai investavo privatusis sektorius – šio sektoriaus materialinės investicijos to meto kainomis augo 22 proc. (palyginamosiomis kainomis duomenų pagal sektorius Statistikos departamentas neskelbia). Transporto ir saugojimo bei apdirbamosios gamybos ekonominių veiklų įmonės yra vienos iš didžiausias lėšas materialinėms investicijoms skiriančių įmonių. 2021 m. šių ekonominių veiklų įmonių išlaidos materialinėms investicijoms augo atitinkamai 39,8 ir 6,7 proc. Augimas fiksuotas ir nekilnojamojo turto operacijų veikloje (7,2 proc.). Visgi, pasikeitęs rinkos balansas, jau 2021 m. stebėtas pokytis pagrindinėje šalies būsto rinkoje – Vilniuje – t. y. naujų butų pasiūlos mažėjimas, infrastruktūros plėtros apmokestinimas, tiekimo grandinių sutrikimai, augantys kaštai ir padidėjęs neapibrėžtumas slopins 2022 m. rezultatus.

Po 2021 m. gruodį paskelbto scenarijaus geopolitinė situacija stipriai pasikeitė. 2022 m. pradžioje paaštrėjusios įtampos padidino neapibrėžtumą, o vasario 24 d. prasidėję kariniai veiksmai Ukrainoje įnešė dar daugiau neaiškumo ir nerimo dėl išorės aplinkos perspektyvų. Įvertinus dėl šios situacijos augančias žaliavų kainas, neaiškią tolimesnę geopolitinės situacijos raidą, tikėtina, jog verslas pristabdys plėtrą ir investicinių projektų įgyvendinimą. Įvertinus padidėjusį neapibrėžtumą, investicinis procesas, tikėtina, sulėtės – išlaidos BPKF 2022 m. augs 2,7 proc.

Įvertinus tvyrantį neuztikrintumą dėl ateities ir neaiškią geopolitinės situacijos raidą, 2023 m. projektuojama, kad investicinis procesas išliks prislopintas, o vidutinio laikotarpio pabaigoje dėl įtampos darbo rinkoje ir poreikio didinti produktyvumą bei mažinti veiklos kaštus siekiant sėkmingai vykdyti veiklą, tikėtinas verslo investicijų paspartėjimas. Viešojo sektoriaus įgyvendinami projektai, įskaitant ES lėšomis įgyvendinamus projektus, turėtų palaikyti investicinį procesą šalyje visą vidutinį laikotarpį. Numatome, kad 2023 m. BPKF galėtų augti 4,8 proc., likusiais vidutinio laikotarpio metais (2024–2025 m.) – po 5,4 proc. per metus.

2021 metai buvo palankūs Lietuvos eksportuotojams, prekių eksportas (to meto kainomis) augo 20,5 proc. Tokiai raidai įtakos turėjo po pandemijos ribojimų sparčiai atsigavusi užsienio paklausa

ir žema palyginamoji statistinė bazė. Didžiausią poveikį 2021 m. prekių eksporto augimui turėjo chemijos pramonės produkcija, kuri sudarė 15 proc. bendro Lietuvos prekių eksporto, per metus išaugo 32,6 proc. ir 4,5 procentinio punkto didino bendrą prekių eksporto augimą. 2021 m. Lietuvos eksporto padidėjimui įtakos taip pat turėjo stipriai pakilusios pasaulinės naftos kainos bei atsigavusi naftos produktų paklausa, kuri lėmė spartų mineralinių produktų eksporto augimą. Per 2021 m. mineralinių produktų eksportas sudarydamas 10,4 proc. visos eksportuojamos produkcijos kiekio išaugo 73,4 proc. ir 5,3 procentinio punkto padidino bendrą Lietuvos prekių eksporto augimą.

2021 m. buvo stebimas ryškus užsienio prekybos paslaugomis atsigavimas. Remiantis išankstiniais Lietuvos banko duomenimis 2021 m. paslaugų eksportas augo 13,3 proc. Paslaugų eksporto atsigavimui reikšmingos įtakos turėjo po pandemijos suvaržymų laisvėjančios kelionių sektoriaus paslaugos. Spartų augimą rodė ir verslo bei finansinių paslaugų eksportas. Dėl išaugusios prekių paklausos ženklus padidėjimas buvo stebimas ir transporto paslaugas teikiančiame sektoriuje.

Geopolitinė krizė Europoje bei ES, JAV ir kitų pasaulio valstybių įvedamos sankcijos Rusijai ir Baltarusijai neigiamai atsilies Lietuvos užsienio prekybai. Trūkinėjančios logistikos grandinės, augančios žaliavų kainos bei dėl didelio neapibrėžtumo ir sankcijų poveikio mažesnė užsienio paklausa – iššūkiai, su kuriais susidurs Lietuvos eksportuotojai. Scenarijuje numatoma, kad 2022 m. prekių ir paslaugų eksportas sumažės 6,0 proc., o 2023–2025 m. vidutiniškai galėtų augti apie 3,5 proc. per metus.

Išaugęs ekonominis neapibrėžtumas dėl geopolitinės krizės Europoje, kurią sukėlė Rusijos karinė invazija į Ukrainą, padidėjusi ilgalaikės infliacijos rizika, įtampa finansų rinkose ir neužtikrintumas dėl globalios ekonomikos augimo – esminiai neigiamos rizikos veiksniai, dėl kurių šiame scenarijuje numatytų pagrindinių rodiklių įverčiai gali keistis. Nors pandemijos įtaka ekonomikos raidai pastaruoju metu gerokai susilpnėjo, naujų viruso atmainų keliami iššūkiai taip pat išlieka tarp esminių neigiamos rizikos veiksnių.

Dėl geopolitinės krizės Europoje ir itin padidėjusio energijos žaliavų kainų raidos neapibrėžtumo 2022–2023 m. energijos žaliavų kainų techninės prielaidos buvo sudarytos remiantis iki kovo 1 d. viešai paskelbtų 10 stebinių vidurkiu apie Brent naftos ir gamtinių dujų ateities sandorių rinkos kainas (2022 m. atitinkamai 90 USD/bar ir 85,2 EUR/MWh, 2023 m. atitinkamai 81,6 USD/bar ir 58,7 EUR/MWh). Daroma techninė prielaida, kad 2024–2025 m. šių energijos žaliavų kainos išliks stabilios. Pasikeitus šioms techninėms prielaidoms infliacijos raidos perspektyvos keistųsi. Jei šiuo metu neslopstantis globalus energijos ir kitų žaliavų bei prekių kainų augimas ir tiekimo sutrikimai užsitęs, vidutiniu laikotarpiu infliacija gali būti didesnė nei numatyta scenarijuje. Užsitęsusi aukšta infliacija galėtų sukelti makroekonominių nesubalansuotumų kainų, darbo rinkos, nekilnojamojo turto sektoriuose ir imti riboti ekonomikos plėtrą.

Infliacijos projekcijai poveikį taip pat galėtų turėti priimti nauji sprendimai, susiję administruojamų kainų pakeitimais, monetarinės ir fiskalinės politikos priemonių pokyčiais. Scenarijaus rengimo metu taip pat nebuvo žinomas elektros rinkos liberalizavimo poveikis vidutinei elektros kainai. Užsitęsusi energijos žaliavų kainų augimui didesnė įmonių sąnaudų dalis gali būti perkeliama į mažmenines prekių kainas ir padidinti infliacijos tempą. Egzistuoja rizika, susijusi su kvalifikuotų darbuotų

trūkumu šalyje, kuris remiantis laisvų darbo vietų duomenimis 2021 m. II pusmetį išliko aukštumoje ir prisideda prie darbo užmokesčio augimo tempo, nors geopolitinė krizė Ukrainoje šią riziką sušvelnino. Jei spartus darbo užmokesčio augimo tempas vidutiniu laikotarpiu užsitęs, dalis prekių ir paslaugų gamybos sąnaudų, susijusių su padidėjusiu darbo užmokesčiu, gali būti didesne apimtimi perkeliama į galutines produkcijos kainas ir turėti didesnę poveikį infliacijos tempui vidutiniu laikotarpiu.

Sustiprėjęs kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas Lietuvoje taip pat kelia neigiamą riziką ekonomikos plėtrai. Stiprus kvalifikuotų darbuotojų trūkumas, jei jis išliks nepaisant geopolitinės krizės, gali padidinti spaudimą darbo užmokesčiui ir prisidėti prie gamybos plėtrą ribojančių veiksnių. Scenarijuje numatoma, kad vidutiniu laikotarpiu darbuotojų pasiūlą ir užimtumą veiks demografinė raida – visuomenės senėjimas, tarptautinė migracija – ir darbo jėgos aktyvumo pokyčiai. Rengiant scenarijaus demografinės raidos prielaidas buvo remiamasi viešai paskelbtomis Eurostato demografinėmis projekcijomis (šių projekcijų subalansuotos tarptautinės migracijos scenarijumi). Pasikeitus tarptautinės migracijos ir darbo jėgos aktyvumo prielaidoms darbo rinkos rodiklių raidos perspektyvos keistųsi. Darbo rinkos rodiklių raidos perspektyvoms poveikį gali turėti ir statistinių duomenų revizijos (jei tokių būtų) atsižvelgus į 2021 m. gyventojų ir būstų surašymo rezultatus.

Dėl karo veiksnių į Lietuvą gali atvykti didelis kiekis karo pabėgėlių iš Ukrainos. Jei reikšminga jų dalis vidutiniu laikotarpiu būtų integruota į Lietuvos darbo rinką, tai turėtų dvejopą poveikį darbo rinkai. Padidėjęs darbuotojų skaičius padidintų ekonomikos augimo potencialą, bet taip pat galėtų padidinti darbo neturinčių ir ieškančių asmenų skaičių, prislopinti darbo užmokesčio augimo tempą.

Scenarijaus rengimo metu nebuvo priimta sprendimų dėl darbo užmokesčio viešajame sektoriuje didinimo 2023–2024 m., todėl rengiant šio laikotarpio darbo užmokesčio projekciją buvo remiamasi atsargiomis prielaidomis dėl darbo užmokesčio pokyčių viešajame sektoriuje. Darbo užmokesčio projekcija 2023–2024 m. laikotarpiu neapima MMA didinimo poveikio, dėl kurio šio scenarijaus sudarymo metu Vyriausybės sprendimai nebuvo priimti.

Neapibrėžtumas dėl daugiau, nei dvejus metus trunkančios pandemijos ir geopolitinės krizės Europoje sukeltų ekonominių–socialinių pasekmių masto kelia papildomų neigiamų rizikų dėl šio scenarijaus realizavimosi. Gyventojų pajamų pokyčių netolygumas, nevienoda atskirų ūkio sektorių atsigavimo sparta gali tapti ilgalaikiais reiškiniais ir stabdyti ekonomikos plėtrą.

Geopolitinės krizės tolesnė eskalacija, nerimo didėjimas visuomenėje ir lūkesčių prastėjimas, spartesnis nei numatyta kainų augimas, nepalankūs pokyčiai darbo rinkoje lemtų prastesnius namų ūkių vartojimo išlaidų pokyčius, nei numatyta šiame scenarijuje. Pasikeitusi geopolitinė padėtis taip pat nulemtų kitokią, nei numatyta šiame scenarijuje, bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo raidą. Verslo atstovų nuotaikų ir elgsenos pokyčiai, sparčiau augančios žaliavų kainos, su investicinių projektų finansavimu susijusios problemos, padėties išorės aplinkoje prastėjimas taip pat lemtų pasikeitusią BPKF raidą. Tačiau dėl nepalankios geopolitinės situacijos padidėję energetikos nepriklausomumo stiprinimo poreikiai, aktyviau įgyvendinami Europos žaliojo kurso projektai teigiamai prisidėtų prie investicijų pokyčių.

Efektyvesnis ES struktūrinių fondų ir kitų lėšų panaudojimas vidutiniu laikotarpiu gali padidinti Lietuvos BVP daugiau, nei numatyta šiame scenarijuje. Didesnis, precedento neturinčio ES ekonomikos gaivinimo priemonių taikymo kitose ES valstybėse – Lietuvos užsienio prekybos partnerėse, poveikis ir jo sukeliamas efektas Lietuvos ekonomikai vidutiniu laikotarpiu taip pat gali paskatinti Lietuvos ūkio augimą labiau, nei numatyta šiame scenarijuje.

Pagrindiniai ekonominės raidos scenarijaus rodikliai

Rodiklio pavadinimas	2021	2022 ^P	2023 ^P	2024 ^P	2025 ^P
BVP (to meto kainomis), mln. Eur	55326	60224	63582	66769	70124
BVP (palyginamosiomis kainomis) pokytis, proc.	4,9	1,6 (3,7)	2,5 (3,5)	3,0 (3,5)	3,0
Suderinto vartotojų kainų indekso (vidutinio metinio) pokytis, proc.	4,6	9,8 (4,0)	3,0 (2,0)	2,0 (2,0)	2,0
Investicijų (palyginamosiomis kainomis) pokytis, proc.	7,0	2,7 (7,5)	4,8 (8,0)	5,4 (8,0)	5,4
Prekių ir paslaugų eksporto (palyginamosiomis kainomis) pokytis, proc.	14,1	-6,0 (5,3)	3,3 (5,1)	3,7 (5,1)	3,7
Nedarbo lygis (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį), proc.	7,1	7,3 (6,4)	6,9 (6,0)	6,6 (5,8)	6,3
Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio pokytis, proc.	9,8	8,8 (9,3)	5,2 (5,8)	5,0 (5,7)	5,0
Užimtųjų skaičiaus pokytis, proc.	0,8	-0,2 (0,6)	0,1 (0,0)	-0,3 (-0,4)	-0,4

Šaltiniai: Finansų ministerija, Statistikos departamentas.

^P – projekcija. Skliausteliuose pateiktas atitinkamo rodiklio 2021 m. gruodžio mėn. ekonominės raidos scenarijaus įvertis.